

تحلیل و واکاوی ریسک اعتباری و ارتباط آن با رتبه بندی اعتباری شرکت

امیر ابراهیم زاده ۱ و پرویز سعیدی ۲

۱ گروه حسابداری، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

۲ گروه حسابداری و مدیریت، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران

چکیده

مسئله مهمی که در اندازه گیری ریسک اعتباری مطرح می شود، رتبه بندی اعتباری شرکت هاست. رتبه بندی ریسک به دلیل ارائه برنامه ای برای مقابله با ریسک در هر مرحله از رشد شرکت الزامی است. به هر ریسک فاکتور ارزشی داده شده و با توجه به کارهایی که بالا ترین ارزش ریسک را دارد نقشه راه پروژه در حال توسعه رسم می شود. برای سنجش ریسک اعتباری معمولاً شرکت ها را بر اساس ریسکی که در قرارداد متوجه بانک می کنند مرتب کرده و اصطلاحاً رتبه بندی می کنند. هدف مقاله حاضر تحلیل و واکاوی ریسک اعتباری و ارتباط آن با رتبه بندی اعتباری شرکت است. تحقیق حاضر از نوع نظری، به لحاظ ماهیت توصیفی و تحلیلی و به لحاظ روش کتابخانه ای است. اطلاعات لازم با مطالعه کتب و مقالات مرتبط با موضوع تحقیق با استفاده از ابزار فیش برداری گردآوری شد. بررسی ها نشان داد؛ مدیریت بهینه ریسک اعتباری بانک و ایجاد سبدهای از وام های با کیفیت، راه را برای صدور اوراق بهادار با پشتوانه وام های رهنی هموار می کند. صدور چنین اوراقی، با آزادسازی وام های اعطایی بانک، وجوه لازم را برای سرمایه گذاری مجدد و یا رفع مشکلات مالی در اختیار بانک قرار می دهد. عدم توجه به ریسک اعتباری، بانک ها را بر آن می دارد تا برای پوشش ریسک اعتباری به افزایش ذخایر وام ها بپردازند. مهمترین پیامد افزایش ذخایر تسهیلات، کاهش بازده سرمایه گذاری بانک و در نتیجه کاهش سودآوری خواهد بود. سازوکار مدیریت ریسک اعتباری با ارایه تخمین های قابل اتکا از ریسک اعتباری موجب می شود تخمین ذخایر از حالت تجربی و محافظه کارانه خارج شود. چنین وضعیتی به احتمال زیاد به کاهش مقدار ذخایر و افزایش دقت تخمین ها منجر می شود.

واژگان کلیدی: ریسک اعتباری، رتبه بندی اعتباری، اعتبارسنجی، مدیریت سبد اعتباری، بازار سرمایه

۱- مقدمه

تاریخچه ارزیابی ریسک اعتباری، به عصر ایجاد پول و زمانی که پول به عنوان وسیله سنجش برای مبادله و حفظ ارزش ابداع شد برمیگردد. در آن زمان نیز افراد سعی می‌کردند، در دادن قرض به گروه‌ها و افراد مختلف توانایی مالی آنان را در نظر بگیرند و به افرادی قرض دهند که توان بازپرداخت را در موعد مقرر داشته باشند. لیکن با توجه به اینکه در آن زمان متغیرهای اثر گذار به توان مالی افراد بسیار محدود بود، از این رو موسسات وام دهنده با توجه به شناخت قلبی به افراد وام می‌دادند، ولی همواره توان مالی و قدرت بازپرداخت وام گیرنده، به عنوان یکی از عوامل موثر در دادن قرض مورد توجه قرار می‌گرفت (اسدی گرچی، ۱۳۹۱). حرفه رتبه‌بندی اعتباری^۱، ابتکار فردی بنام مودی^۲(۱۸۹۰) در یکی از بانک‌های وال استریت با درآمد ماهانه ۲۰ دلار به عنوان نامه رسان شروع به کار کرد. وی در سال ۱۹۰۹ داده‌پردازی^۳ را شروع کرد و کتابی درباره اوراق بهادار راه‌آهن منتشر نمود، که در آن ریسک این اوراق را بصورت درجات الفبایی نشان داده است. در ادامه فردی بنام پورز^۴(۱۹۱۶) به رتبه‌بندی بدهی شرکت‌ها دست زد. با پیوستن پورز به شرکت آماری استاندارد، بنیان موسسه استاندارد اند پورز در سال ۱۹۲۲ گذاشته شد (آیتی گازار، ۱۳۸۴). "دوران(۱۹۴۱)"^۵ به منظور دانستن پارامترهای مهم از نظر وام دهندگان و ویژگی‌هایی که از نظر آماری مهم بودند از تجزیه و تحلیل تفاضلی^۶ با تکیه بر نتایج فیشر استفاده کرد. این کار وی حرکتی برای بهبود چارچوب نظری تعیین اهمیت یک معیار مطمئن بود و همچنین، پیشنهادهای برای تحلیل ریسک اعتباری ارائه داد. بنابراین می‌توان او را به عنوان بنیان‌گذار سیستم‌های امتیاز دهی اعتباری در زمان حاضر به شمار آورد. او در مطالعه خود سیستم مبتنی بر امتیازدهی را برای طبقه بندی افراد متقاضی دریافت وام جهت خرید ماشین دست دوم مورد استفاده قرارداد. وی از پارامترهای شغل یا سمت شغلی متقاضی وام تعداد سال‌هایی که در این سمت شغلی بوده است، تعداد سال‌های سپری شده در آدرس جاری، حساب بانکی، بیمه‌نامه‌های عمر و پس‌انداز، جنسیت و میزان اقساط ماهانه‌ای که در حال حاضر می‌پردازد در مدل خود استفاده نمود. در واقع مدل وی اولین شکل دانش وام دهی حاصل از تجربه می‌باشد، که موسسات اعتباری می‌توانند از آن به عنوان مدل تصمیم‌گیری بدون دخالت کارشناسان اعتباری برای امتیازدهی مشتریان اعتباری استفاده نمایند. در این دوره شرکت‌های متعددی از دانش تجربی کارشناسان اعتباری برای امتیاز دهی مشتریان اعتباری استفاده نمودند که مجموعه قواعد تصمیم‌گیری ارائه شده توسط آنها به عنوان اولین سیستم‌های کارشناسی مورد توجه قرار گرفت. در اواخر دهه پنجاه، تعداد بیشتری از شرکت‌ها تمایل به بهبود و ارتقا سیستم‌های امتیازدهی اعتباری نموده و بنابراین نیاز به اطلاعات به روز داشتند(نادعلی، ۱۳۸۷). فعالیت پیشرو در این زمینه توسط بزرگترین و مشهورترین شرکت در آن زمان یعنی شرکت "فیرایساک"^۷ در سال ۱۹۵۶ بنیان نهاده شد. "بوگس(۱۹۶۷)"^۸ اولین فردی است که استفاده از ابزارهای پیچیده چند متغیره را آغاز نمودریال که به بهبود بیش از پیش مدل‌های دقیق امتیازدهی اعتباری منجر گردید. (منصوری، ۱۳۸۲) از جمله مطالعات دیگر می‌توان به مقاله "بی وری"^۹ در زمینه برآورد موفقیت و شکست شرکت‌ها با

-
- 1 Credit Rating
 - 2 Moody
 - 3 Data Mining
 - 4 Poor`S
 - 5 Durand
 - 6 Discriminate Analysis
 - 7 Fair Isaac
 - 8 Boggess
 - 9 Beaver

استفاده از برخی شاخص‌های مالی اشاره نمود. (لطفی، ۱۳۸۶) همچنین "آلتمن" به عنوان یکی از پیشگامان بحث اعتبار سنجی، تلاش بسیاری برای یافتن یک رابطه معنی دار بین متغیرهای حسابداری یک شرکت و شرکت و احتمال عدم توانایی در پرداخت دیون این شرکت در آینده انجام داد و رابطه ای معروف به $Z-Score$ را ارائه داد. این روش مبتنی بر تجزیه و تحلیل تفاضلی بین شرکت‌های خوب و بد بود (ذکاوت، ۱۳۸۱) دیکن در زمینه استفاده از تجزیه و تحلیل تفاضلی به منظور ارزیابی عوامل شکست شرکت‌ها با استفاده از ۱۴ نسبت مالی، به عنوان متغیر مستقل و همچنین ارزیابی عملکرد شرکت‌ها با استفاده از همین مدل اقدام نموده است (فلاح، ۱۳۸۴؛ اسدی گرچی، ۱۳۹۱). شرکتها عموماً نگران وضعیت اعتبار خود هستند. این نگرانی از این بابت است که اولاً، مبدا شرکت در پرداخت اصل و فرع بدهیهایش ناتوان، و با بحران مالی روبه رو شود ثانياً اینکه مبدا تصمیمات اعتباری امروز شرکت، انعطاف پذیری مالی فردای شرکت را به خطر اندازد. بحث مربوط به وضعیت اعتباری شرکتها، نه تنها برای خودشان بلکه برای سایر ذی نفعان شرکت از جمله بستانکاران و سرمایه گذاران فعلی با اهمیت است. هم چنین اعتبار دهندگان و سرمایه گذاران بالقوه نیز از وضعیت اعتباری شرکتها غافل نخواهند شد. یکی از موضوعات مهمی که همواره بایستی مدنظر سیاست گذاران اعتباری قرار گیرد، بحث مدیریت ریسک اعتباری است. به منظور مدیریت و کنترل ریسک مذکور، سیستمهای رتبه بندی ضرورتی انکار ناپذیر است.

۲- روش تحقیق

تحقیق حاضر از نوع نظری، به لحاظ ماهیت توصیفی و تحلیلی و به لحاظ روش، کتابخانه ای است. اطلاعات لازم با مطالعه کتب و مقالات مرتبط با موضوع تحقیق با استفاده از ابزار فیش برداری گردآوری شد.

۳- ریسک اعتباری

ریسک اعتباری ریسکی است که، براساس آن قرض کننده وجه قادر به پرداخت اصل و فرع بدهی (وام) خود طبق شرایط مندرج در قرارداد نمی باشد. به عبارت دیگر مطابق این ریسک، بازپرداختها یا با تأخیر انجام شده و یا اصلاً وصول نمی شوند. این امر موجب ایجاد مشکلاتی در گردش وجوه نقد بانک می شود. ریسک اعتباری ریسکی است که، از نکول/قصور طرف قرارداد، یا در حالتی کلی تر ریسکی است که از «اتفاقی اعتباری» به وجود می آید. به طور تاریخی این ریسک معمولاً در مورد اوراق قرضه واقع می شد، بدین صورت که قرض دهنده‌ها از بازپرداخت وامی که به قرض گیرنده داده بودند، نگران بودند. به همین خاطر گاهی اوقات ریسک اعتباری را 'ریسک نکول' هم گویند. ریسک اعتباری از این واقعیت ریشه می گیرد که طرف قرارداد، نتواند یا نخواهد تعهدات قرارداد را انجام دهد. تأثیر این ریسک با هزینه جایگزینی وجه نقد ناشی از نکول طرف قرارداد سنجیده می شود. ضررهای ناشی از ریسک اعتباری ممکن است قبل از وقوع نکول واقعی طرف قرارداد رخ دهند. به طور کلی تر ریسک اعتباری را می توان به عنوان ضرر محتمل که در اثر یک رخداد اعتباری اتفاق می افتد، بیان کرد. رخداد اعتباری زمانی واقعی شود که، توانایی طرف قرارداد در تکمیل تعهداتش تغییر کند. ریسک اعتباری یکی از مهم ترین عوامل تولید ریسک در بانکها و شرکت‌های مالی است. این ریسک از این جهت ناشی می شود که، دریافت کنندگان تسهیلات توانایی بازپرداخت اقساط بدهی خود را به بانک نداشته باشند. سه نوع مهم ریسک اعتباری عبارتند از: ریسک شخصی یا مصرف کننده، ریسک شرکت و ریسک کشوری (اردکانی و پورزمانی، ۱۳۹۴).

۳-۱- اندازه گیری ریسک اعتباری

برای اندازه گیری ریسک اعتباری باید به این موارد توجه کرد:

احتمال نکول: احتمال این است که طرف قرارداد در مدت تعیین شده در قرارداد، به تمام یا بخشی از تعهداتش، خواسته یا ناخواسته عمل نکند. میزان تعهد اعتباری: نشان می‌دهد که در زمان نکول، چه مقدار از تعهدات متأثر از نکول قرار می‌گیرد. نرخ بازیافت: در صورت نکول، چه سهمی از تعهدات ممکن است از راه‌های مختلف مثل وثیقه و ... بازگردد.

۳-۲- ارزیابی ریسک اعتباری

بحران‌های ارزی، بحران‌های بانکی، استرس مالی، فشار بازار ارز، ورشکستگی، نکول، مطالبات معوق و سوخت شده و ... واژه‌هایی هستند که فراوان در ادبیات اقتصادی به کار می‌روند و هر واژه همراه با اضطراب و ترس بیان می‌شود. هنر اقتصاددانان، متخصصان مالی و حتی سیاستگذاران آن است که، وقوع این پدیده‌های شوم اقتصادی را متوقف کنند. یا احتمال رخداد آنها را کاهش دهند. اقتصاددانان سعی دارند با ترکیب بهینه سیاست‌های مالی و سیاست‌های پولی و با استفاده از نهادهای کارشناسی همچون بانک مرکزی ثبات همراه با رشد را برای اقتصاد به ارمغان بیاورند. نهادهای ناظر بر بازار سرمایه سعی دارند، با طراحی قواعد و ابزارهای مناسب، ضمن شکوفایی بازار مانع شکل‌گیری حباب و سقوط بازار شوند. اما با همه این اقدامات باز هم بحران‌ها رخ می‌دهند و تبعات ناگواری به بار می‌آورند (خلیل‌ارجمندی، ۱۳۹۲). در کشورهای پیشرفته، علاوه بر تمامی تلاش‌های صورت‌گرفته از طرف نهادهای دولتی و سیاستگذاری برای مهار بحران‌های فوق‌الذکر، موسسات رتبه‌بندی و اعتبارسنجی کمک بسیار زیادی در جلوگیری از وقوع آن بحران‌ها انجام می‌دهند. این موسسات در این کشورها از جایگاه بسیار بالایی برخوردار هستند و گزارش‌های آنها بر رفتار سرمایه‌گذاران تاثیر می‌گذارد. سابقه این موسسات بسیار طولانی است؛ به عنوان مثال موسسه استاندارد اند پورز از سال ۱۸۶۰ میلادی شروع به فعالیت کرد و در حال حاضر بیش از ۱۴۰۰ تحلیلگر در کل دنیا دارد و رتبه‌بندی بیش از ۱۲۷ کشور دنیا و ارزیابی یک میلیون اوراق بهادار با بیش از ۶۰ تریلیون دلار را انجام می‌دهند. در حال حاضر بیش از ۷۵ آژانس رتبه‌بندی اعتباری در دنیا وجود دارد. بسیاری از کارشناسان، بحران اخیر سال‌های ۲۰۰۹-۲۰۰۷ را ناشی از ارزیابی‌های نادرست از اوراق بهادار و وام‌های رهنی دانسته‌اند. موسسه استاندارد اند پورز رسماً به این نقصان اعتراف کرده و اشاره داشته است که از سال ۲۰۰۷ تا آخر سال ۲۰۱۳ بالغ بر ۴۰۰ میلیون دلار جهت ارتقای سیستم خود و برطرف کردن نقصان‌های سیستم ارزیابی خود هزینه کرده است. این موسسه اعلام داشته است بعد از این بحران یکی از معیارهای جدیدی که به سیستم خود اضافه کرده است، معیار کنترل نظارتی دولت بر اوراق است. بعد از بحران سال ۲۰۰۷ سازمان جهانی کمیسیون اوراق بهادار (IOSCO) نقش موثرتری در برقراری ارتباط بین آژانس‌های رتبه‌بندی به ویژه در انتقال اطلاعات ایفا کرده است. همچنین این سازمان فعالیت‌های بسیار زیادی در بالا بردن استانداردها و نظارت‌های بین‌المللی داشته است. یکی از مواردی که تاکید زیادی بر آن می‌شود و آن را جزو رموز موفقیت موسسات رتبه‌بندی ذکر می‌کنند بحث استقلال و شفافیت است. این موضوع از چنان اهمیتی برخوردار است که مدیر عامل موسسه استاندارد اند پورز در سخنرانی سال ۲۰۱۳ خود بیان می‌کند مهم‌ترین هدف این آژانس، شفافیت^{۱۱} است و بیان می‌کند که برای این منظور متدولوژی محاسبه رتبه‌بندی موسسه در وبسایت این آژانس قرار داده شده است، تا استفاده‌کنندگان فهم کافی از نحوه ارزیابی ریسک اعتباری داشته باشند. ایشان همچنین در سخنرانی خود اشاره دارد که، افراد جهت کسب اطلاعات اعتباری خود از تمامی کانال‌های ممکن استفاده می‌کنند. برای این منظور از حس درونی خود، مذاکرات شفاهی، بررسی‌های میدانی و ... استفاده می‌کنند و درباره صحت و سقم اطلاعات کاملاً حساس هستند و در صورتی که موسسات رتبه‌بندی اطلاعات ناقصی به آنها ارائه دهند، اعتماد آنها به این موسسات از بین می‌رود. در باب اهمیت و جایگاه موسسات رتبه‌بندی مطالب زیادی بیان شده است که، از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- موسسات رتبه‌بندی می‌توانند با ارائه اطلاعات باکیفیت، شکاف اطلاعاتی^{۱۲} بین دو طرف معامله (مثلاً بین قرض‌دهندگان و قرض‌گیرندگان) را کاهش دهند. به عبارت دیگر با ارائه اطلاعات مناسب، می‌توانند منجر به تقارن اطلاعاتی^{۱۳} شوند. اهمیت این موضوع از این جهت است که با گستردگی جوامع و شهرها، کسب اطلاعات دقیق درباره افراد، موسسات و بنگاه‌ها بسیار مشکل است که وجود یک نهاد کاملاً حرفه‌ای و مستقل را می‌طلبد. ۲- با کاهش یا از بین رفتن شکاف اطلاعاتی، امکان دستیابی به نرخ‌های بهینه‌تر امکان‌پذیر می‌شود. به عنوان مثال با شناسایی افراد ریسک‌پذیرتر، شرکت‌های بیمه با اعمال نرخ‌های بالاتر برای این گروه، نرخ‌های خود را برای گروه ریسک‌گریزتر کاهش می‌دهند. به عبارت دیگر با شناسایی دقیق رفتار افراد، امکان اعمال نرخ‌های عادلانه‌تر وجود خواهد داشت. ۳- لازمه رشد اقتصادی سلامت و شفافیت در نهادها و موسسات مالی است. آژانس‌های اطلاعاتی نقش بسیار مهمی در فراهم آوردن شفافیت و کارایی در اقتصاد دارند. این عمل را از طریق کاهش فاصله اطلاعاتی بین خریدار و فروشنده انجام می‌دهند. بررسی وضعیت بازارهای مالی در ایران حاکی از آن است که، این بازارها رشد قابل ملاحظه‌ای داشته‌اند. مقایسه تعداد بانک‌ها و موسسات اعتباری حال حاضر با یک دهه گذشته نشان از رشد کمی این موسسات است. بررسی نقدینگی واردشده به بورس و همچنین حدود سه برابر شدن حجم معاملات در سال گذشته نیز نشان از روند رو به رشد بازار سرمایه در کشور دارد. تعداد شرکت‌های بیمه نیز موید این موضوع است. به‌رغم گستردگی نسبتاً زیاد موسسات و نهادهای مالی، موسسات و آژانس‌های رتبه‌بندی و اعتبارسنجی هنوز جایگاه واقعی خود را پیدا نکرده‌اند (Lee, et al, 2006).

بیش از یک دهه از شروع تصمیم‌گیری درباره فعالیت‌های شرکت‌های اعتبارسنجی در ایران می‌گذرد. در این مدت موسساتی در ایران آغاز به فعالیت کرده‌اند که، شرکت‌های خصوصی و مجری سامانه ملی اعتبارسنجی هستند. باید اشاره شود اگر چه این موسسات و سایر موسسات دیگر که عمدتاً کاربرد داخلی برای سازمان خود دارند، تلاش‌هایی در جهت سامان دهی رتبه‌بندی و اعتبارسنجی در کشورمان انجام داده‌اند، اما هنوز تا نقطه مطلوب فاصله بسیار زیادی وجود دارد. متأسفانه اطلاعات این سامانه‌ها اندک و غیرکاربردی است و اغلب برای بانک‌ها تهیه می‌شوند. یعنی عمدتاً با رویکرد استفاده برای بانک‌ها طراحی شده‌اند، (خود بانک‌ها نیز به جز موارد خاص به اطلاعات این سامانه‌ها اکتفا نکرده و براساس اطلاعات داخلی خود بانک تصمیم‌گیری می‌کنند). در حالی که موضوع رتبه‌بندی دامنه بسیار وسیع‌تری دارد و می‌طلبد که، با یک برنامه‌ریزی دقیق‌تر رتبه‌بندی در حوزه‌های مختلف وارد شود. باید اشاره کنیم که عمده محدودیت‌های سامانه‌های رتبه‌بندی و اعتبارسنجی در ایران مربوط به دو حوزه است. اولین و مهم‌ترین عامل، کمبود داده و اطلاعات است که، یک مشکل ساختاری در کشورمان است که، برای حل این مشکل یک عزم ملی و برنامه‌ریزی مدون لازم است. عامل دوم، ضعف دانش در این حوزه است. به‌رغم مفهوم نسبتاً ساده رتبه‌بندی یا اعتبارسنجی، عملیاتی کردن آن کار چندان ساده‌ای نیست و مستلزم استفاده از دانش بالای ریاضیات، آمار، اقتصادسنجی، کامپیوتر و هوش تجاری (BI) است. به دلیل نو بودن این مفاهیم در ایران دانش آن در کشور اندک است که، می‌طلبد با توجه به کاهش تحریم‌ها و گشایش فضای سیاسی رابطه با شرکت‌ها و موسسات معتبر در این زمینه برقرار شود تا تجربیات آنها مورد استفاده قرار گیرد. (حسین زاده، ۱۳۹۱) باید اشاره شود که صرف خرید یک نرم‌افزار معتبر جهانی دلیل بر قابلیت رتبه‌بندی مفید نخواهد بود. همان‌طور که در سیستم بانکداری ایران متناسب با بانکداری اسلامی، نرم‌افزارهای بانکی ۱۴ طراحی شده است و نسبتاً از کارایی بالایی برخوردار است. در این حوزه نیز لازم است، ضمن استفاده از تجربیات و دانش موسسات معتبر خارجی، بحث بومی‌سازی نیز دنبال شود، تا بتوان رتبه‌بندی شرکت‌ها و موسسات، اوراق بهادار، مشتریان بانک‌ها، شرکت‌های بیمه، لیزینگ‌ها و حتی خریدارن

12 - Gap Information

13 - Information Asymmetry

14 - Core Banking

معمولی یک مغازه نسبتاً بزرگ را در سطح مقبول انجام داد. باید یادآور شویم که موضوع رتبه‌بندی و اعتبارسنجی موضوعی جهانی و فراگیر شده است. آژانس بین‌المللی IOSCO در آخرین توصیه‌های خود به این موضوع اشاره دارد و تاکید می‌کند که، تمامی آژانس‌های رتبه‌بندی ضمن تهیه اطلاعات داخلی، نگاهی جهانی داشته و سعی کنند اطلاعات بین‌المللی را تهیه کنند و با سایر آژانس‌ها همکاری داشته باشند (غیوری مقدم و محمودآبادی، ۱۳۹۰).

۳-۳- راه های متفاوت ارزیابی ریسک اعتباری

طرق مختلفی برای ارزیابی ریسک وجود دارد که بر حسب اقتضا می‌توان از هر یک از این مدلها برای رسیدن به مقصود استفاده کرد:

۱- مدل های آماری

۲- رتبه بندی بر مبنای بازار، که بر حسب بازار مورد استفاده، راه حل های مختلفی وجود دارد:

با توجه به بازار اوراق قرضه

با توجه به بازار CDS

با توجه به بازار اوراق سهام

۳- سیستم های مبتنی بر نظر کارشناسان

۴- رویکرد قضاوت کامل کارشناسان

طبقه بندی مبتنی بر رویکرد دوم نسبت به سایر رویکردها، در طی زمان نوسان پذیرتر است، زیرا مبتنی بر بازاری هستند که، خود تحت تاثیر عوامل خرد و کلان زیادی است. یک تحلیل گر رتبه بندی، در فرآیند رتبه بندی، موارد ذیل را انجام می‌دهد:

اطلاعات کافی برای ارزیابی ریسک جمع آوری می‌نماید

در کمیته ارزیابی ریسک (که در آن افراد مختلفی از پایین ترین به بالاترین متخصصان ریسک شرکت حضور داشته و نظرات خود را نیز به ترتیب از پایین ترین به بالاترین مقام ارائه می‌کنند) یک رتبه مناسب تعیین می‌شود.

این رتبه به اطلاع بازار می‌رسد

این رتبه ها از طریق برگزاری جلسات متناوب و نظارت بر آنها، به روز می‌شود و بدین ترتیب انتشار دهندگان سعی خواهند کرد که رتبه خود را بالاتر برند (Ong, et al, 2005).

اقدامات فوق را می‌توان در گام های ذیل خلاصه نمود.

۱- برگزاری جلسات با مدیریت شرکت: در این جلسات روش شناسی و داده های مورد نیاز برای رتبه بندی به اطلاع مدیریت می‌رسد. این اطلاعات شامل موارد ذیل است:

روندهای موجود در یک صنعت یا بخش خاص

محیط سیاسی و قانونی موجود در یک کشور

کیفیت مدیریت، تجربه، سوابق و نگرش نسبت به ریسک

ساختار مدیریت

وضعیت رقابتی و عملیاتی شرکت

ساختار بدهی شرکت

وضعیت مالی و منابع تامین نقدینگی شرکت، شامل:

ثبات در ایجاد جریان های نقدی

حاشیه سود شرکت

۲- کمیته رتبه بندی

برای تمامی بخش ها، فرایند رتبه بندی توسط اصول تحلیل خاصی هدایت می شود
کمیته ها با حضور تمامی تحلیل گران موسسه که دارای دانش حرفه ای در این زمینه باشند تشکیل می شود و تمامی افراد نظرات خود را اعلام می کنند
بحث هایی که در این جلسات مطرح می شود بسیار محرمانه است.

۳- بموقع بودن فرآیند رتبه بندی: فرآیند رتبه بندی از زمان بحث اولیه بین اعضای کمیته تا زمان اعلام عمومی نتیجه تقریباً ۶۰ تا ۹۰ روز است.

۴- اعلام رتبه بندی به بازار: رتبه تعیین شده توسط مطبوعات و مجلات به اطلاع عموم افراد می رسد.
۵- رابطه متداوم

اعضای کمیته باید با مدیریت شرکت به صورت سالانه (یا مدت زمان کوتاه تر) ارتباط داشته باشند
تحلیل گران رتبه بندی کننده باید با انتشار دهنده اوراق رابطه مداوم داشته باشند.
رتبه بندی شرکت به صورت فصلی صورت گرفته و اعلام می شود
مجلات و مطبوعات نیز رتبه های به روز شده را مرتباً به اعلام عموم می رسانند (یحیی زاده فرد و همکاران، ۱۳۸۹).

۳-۴- اعتبارسنجی و مدیریت سبد اعتباری

همانند ریسک بازار، بررسی های ریسک اعتباری را می توان در دو سطح انجام داد:

۱. بررسی وام ها و مشتریان به صورت انفرادی که متناظر با تحلیل انفرادی ریسک اوراق بهادار است؛
 ۲. بررسی ریسک اعتباری سبد وام که معادل تحلیل ریسک سبد اوراق بهادار است.
- ارزیابی و سنجش توان بازپرداخت مشتریان اعتباری به صورت انفرادی و محاسبه احتمال عدم بازپرداخت اعتبارات دریافتی آن ها را "اعتبارسنجی"^{۱۵} گویند. اعتبارسنجی، نظامی است که به وسیله آن بانک ها و مؤسسات اعتباری با استفاده از اطلاعات حال و گذشته متقاضی، احتمال عدم بازپرداخت وام توسط وی را ارزیابی نموده و به او امتیاز خاص خود را می دهند. این روش ابزاری عینی برای مدیریت ریسک اعتباری بانک ها بوده و مشتریان اعتباری را بی طرفانه و بر اساس آمار و اطلاعات کیفی و کمی طبقه بندی می نماید. مدل های اعتبارسنجی را می توان به دو گروه عمده تقسیم نمود:

(۱) مدل های اعتبارسنجی پارامتری مانند:

مدل احتمال خطی^{۱۶}

مدل های پروبیت و لوجیت^{۱۷}

مدل های مبتنی بر تحلیل ممیزی^{۱۸}

(۲) مدل های اعتبارسنجی غیر پارامتری مانند:

برنامه ریزی ریاضی

15. credit scoring

16. linear probability model

17. probit & logit models

18. discrimination analysis models

درخت واره‌های طبقه‌بندی (الگوریتم‌های تقسیم‌بندی بازگشتی)^{۱۹}

مدل‌های نزدیک‌ترین همسایگان^{۲۰}

فرآیند سلسله مراتب تحلیلی^{۲۱}

سیستم‌های خبره^{۲۲}

شبکه‌های عصبی مصنوعی^{۲۳}

ارزیابی و سنجش ریسک اعتباری سبد وام‌های بانک با در نظر گرفتن اثرات متنوع‌سازی و ارتباط میان موقعیت‌های مختلف موجود در سبد وام و اداره سبد اعتبارات بر این اساس، "مدیریت سبد اعتباری"^{۲۴} نام دارد. برخی از معروف‌ترین مدل‌های سنجش ریسک سبد اعتبارات عبارت است از:

بانک‌های موفق در سطح جهان، سیستم‌های اعتبارسنجی و مدیریت سبد اعتباری متناسب خود را توسعه می‌دهند. چنین سیستم‌هایی مدیران بانک را در جهت اتخاذ هرچه بهتر تصمیمات اعتباری یاری می‌دهد؛ تصمیماتی که بر پایه ارزیابی‌های کیفی و کمی وام‌های انفرادی و سبد اعتباری بانک قرار دارد (تونی ون جستل و بارت بیزنس، ۱۳۹۲).

۴- رتبه اعتباری

امروزه با توجه به فضای رقابتی و تغییر شرایط کسب و کار، مهم‌ترین موضوع برای شرکت‌ها، اعتبار و سطح مقبولیت آنها می‌باشد. یکی از ابزارهای مهم برای نشان دادن این موضوع، رتبه بندی شرکت هاست. در واقع رتبه شرکت‌ها می‌تواند مظهر میزان اعتبار و قدرت آنها باشد. با توجه به این موضوع اغلب کشورها اقدام به رتبه بندی شرکت‌های موجود در بورس اوراق بهادار خود کرده‌اند. در ایران نیز بورس اوراق بهادار اقدام به رتبه بندی شرکت‌ها بر پایه افشا به موقع اطلاعات نموده است. افشا در حسابداری واژه‌ای فراگیر است و تقریباً تمامی فرایندهای گزارشگری مالی را در بر می‌گیرد. یکی از اصول اولیه حسابداری اصل افشای کلیه واقعیت‌های با اهمیت و مربوط درباره رویدادها و فعالیت‌های مالی واحدهای تجاری است. اصل مزبور ایجاب می‌کند که، صورت‌های مالی به گونه‌ای تهیه و ارائه شود که از لحاظ هدف‌های گزارشگری اولاً به موقع، مربوط و قابل اعتماد و ثانیاً قابل مقایسه و قابل فهم باشد. یعنی بتواند استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی را در اتخاذ تصمیمات آگاهانه کمک کند (Jacobs, 2013)

۴-۱- روش‌های رتبه بندی اعتباری

رتبه بندی به دو روش متفاوت انجام می‌شود که عبارت است از:

۱- رتبه بندی بدهی‌های خاص یا سایر تعهدات مالی (مانند رتبه بندی اسناد قرضه و اسناد تجاری خاص از لحاظ ریسک دریافت اصل و فرع): این رتبه بندی، که زیاد مورد مطالعه قرار گرفته است به «رتبه بندی اسناد قرضه» و یا «رتبه بندی اعتباری انتشار»، شهرت دارد. در این رتبه بندی تلاش می‌شود تا عموم از احتمال دریافت اصل و فرع اسناد قرضه خاص در زمانهای وعده داده شده آگاه شوند؛ برای مثال در این شکل از رتبه بندی بیان می‌شود که اسناد قرضه با بهره ۶٪ و معاف از مالیات و اسناد قرضه ۷٪

19. classification trees algorithms (recursive partitioning)

20. nearest neighbor's models

21. analytical hierarchy process

22. expert systems

23. artificial neural networks

24. credit portfolio management

مشمول مالیات به ترتیب در رتبه A و BBB قرار می گیرند. موسسه های استاندارد و پورز و مودیز در امریکا این نوع رتبه بندی را انجام می دهند.

۲- رتبه بندی انتشار دهندگان بدهی یا رتبه بندی اعتباری واحدهای تجاری با توجه به مجموعه بدهیهایی که تاکنون ایجاد کرده اند: این شکل از رتبه بندی به اظهار نظر جاری در مورد توانایی مالی و واحد تجاری در پرداخت بدهیهای مالی او، نسبت داده می شود. این رتبه بندی بر این موضوع تمرکز می کند که، آیا قرض گیرنده، توانایی مالی و تمایل لازم را برای رعایت مفاد قرار داد تعهدات مالی خود را در بازه زمانی تعیین شده دارد یا خیر. این رتبه بندی نیز به «رتبه بندی اعتباری گروه»، «رتبه بندی نکول» و یا «رتبه بندی اعتباری انتشار دهنده» شهرت دارد. اطلاعات فراهم شده از طریق این نوع رتبه بندی می توان مبنای مناسبی برای گرفتن تصمیماتی از قبیل دادن یا ندادن اعتبار به هر واحد تجاری را فراهم کند. در صورتی که در رتبه بندی اسناد قرضه اطلاعاتی برای گرفتن تصمیماتی مبنی بر خریدن یا نخریدن اسناد قرضه فراهم می شود در نهایت این گونه تصمیمات هم به واحد تجاری مربوط می شود، ولی توجه شود که در این روش (رتبه بندی اسناد قرضه) تمرکز فقط بر روی بدهی های خاص است نه واحد تجاری (Iscoe, etal, 2012)

۲-۴- اهداف کاربردی رتبه بندی اعتباری

رتبه بندی شرکت ها اهداف درون سازمانی و برون سازمانی متعددی را دنبال می کند. از جمله مهم ترین اهداف کاربردی رتبه بندی شرکت ها را می توان به شرح زیر عنوان کرد:

- فراهم شدن امکان مقایسه شرکت ها با رقیبان
- تعیین نقاط قوت و ضعف داخلی و فرصت ها و تهدیدهای محیطی
- بهبود، ارشاد و هدایت عملکرد مدیران ارشد شرکت و واحدهای مختلف آن
- کمک به اعتباردهندگان در انتخاب برترین شرکت در دادن اعتبارات آینده
- تجدید نظر در سرمایه گذاری های گذشته و تصمیم گیری در خصوص سرمایه گذاری های جدید بر اساس رتبه بندی ها
- تجدیدنظر و تصمیم گیری در خصوص خرید و وفادار نگه داشتن مشتریان به شرکت های برتر
- کمک به تجدید نظر و تصمیم گیری دولت و سازمان های دولتی در خصوص حمایت، مداخله، تنبیه یا تشویق و هدایت شرکت ها (Kiss, 2003).

۳-۴- رتبه اعتباری بر مبنای ریسک

اگر چه تعریف از اعتبار، کار دشواری است، اما اعتبار مفهومی است که، همه تجار از آن درک مشترکی دارند. اعتبار را اعتبار دهنده اعطا میکند و از بدهکاران گرفته میشود؛ به عبارتی اعتبار معرف مقدار پولی است که، در تاریخی در آینده پرداخت خواهد شد و از آن جهت که ممکن است، پرداخت های مورد انتظار محقق نشوند، رتبه اعتباری بر مبنای ریسک وجود دارد. پس منظور از رتبه اعتباری بر مبنای ریسک میتواند زیان های بالقوه ای باشد که، از سوی مشتری اعتبار دریافت شده، اما وی از بازپرداخت آن امتناع کرده، یا توان مالی آن را به طور کامل و به موقع نداشته است. رتبه اعتباری بر مبنای ریسک شکلی از ریسک طرف مقابل است؛ به عبارتی، ریسکی است که طرف مقابل طبق قرارداد به تعهد خود عمل نمی کند. این کار شاید به علت موفق نشدن در تهیه کالا و خدمات یا به علت اجرا نکردن تعهد شده یا شکست در پرداخت کامل و به موقع مبلغی باشد که قرض گرفته شده است. ریسک اعتباری عبارت است از، احتمال وصول نکردن تسهیلات اعطایی به اشخاص در نتیجه ورشکستگی یا تنزل موقعیت مالی و

اعتباری شخص دریافت کننده تسهیلات که به لحاظ ماهیت آن در بخش اعطایی تسهیلات مؤسسات مالی و بالخاص بانکها وجود دارد (Gourio, 2012).

۴-۴-رتبه‌بندی اعتباری شرکت‌ها

رتبه بندی اعتباری، ارزیابی احتمال پرداخت به موقع تعهدات مالی ناشر است. به عبارت دیگر، رتبه‌بندی اعتباری اظهار نظری درباره میزان اعتبار یک نهاد یا ناشر اوراق بهادار است. موسسات رتبه بندی با بررسی و تحلیل اطلاعات به دست آمده از منابع مختلف درباره نهاد یا ناشر اوراق بهادار و با توجه به وضع کلی اقتصاد و صنعت، رتبه اعتباری (ریسک اعتباری) را اعلام می نمایند. براساس نظر سازمان بورس اوراق بهادار، وظیفه اصلی موسسه رتبه‌بندی اعتباری اظهار نظر در خصوص پیش‌بینی صلاحیت اعتباری و تعیین احتمال نکول ناشر در ایفای تعهدات مالی است. رتبه‌بندی فرایندی است که طی آن موسسه رتبه‌بندی با بررسی مفصل و نظام‌مند در خصوص توانایی و تمایل متعهد و اختصاص رتبه اعتباری از پیش تعریف شده، راجع به احتمال ایفای به موقع تعهدات شخصی حقوقی یا ورقه‌ای بهادار یا تعهد مالی خاص دیگر، نظری مستقل ارائه می‌نماید.

نظر مستقل یک موسسه رتبه‌بندی در مورد کیفیت اعتباری ناشر، شرکت یا موسسه مشخص با نمادهایی بیان می‌شود و می‌توان گفت این نمادها مهم‌ترین ابزار مدیریت ریسک برای سرمایه‌گذاران و نهادهای اعتباری به شمار می‌روند.

موسسات و شرکت‌های رتبه‌بندی از مهم‌ترین نهادهای مالی هستند که در قانون بازار سرمایه کشور مصوب سال ۱۳۸۴ مد نظر قانون‌گذار ان قرار گرفته است. در واقع، رتبه سنجی اعتباری پیش شرط حضور در بازارهای مالی و سرمایه است و امروزه موسسات رتبه‌بندی از کلیدی‌ترین نهادهای مالی در کشورهای توسعه‌یافته به شمار می‌روند، به طوری که در بازارهای مالی جهانی، کمتر سرمایه‌گذاری را می‌توان یافت که قبل از انتخاب گزینه سرمایه‌گذاری به گزارش‌های موسسات رتبه‌بندی در این رابطه توجهی نداشته باشد (Lee, etal, 2008).

۴-۵- لزوم حضور موسسات رتبه‌بندی اعتباری در بازار سرمایه

شفافیت و قابلیت اتکاء به اطلاعات یکی از الزامی‌ترین ابزارهای تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران و برنامه‌ریزان در بازار سرمایه است. سرمایه‌گذاری در بنگاه‌های اقتصادی، ابزارها و اوراق بهادار زمانی کمترین هزینه را به همراه دارد که ریسک اطلاعاتی آن پایین باشد. رتبه‌بندی اعتباری در بازار سرمایه نقش اساسی ایفا می‌کند و به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی میان سرمایه‌گذاران و ناشران منجر می‌شود و این امکان را برای ناشران فراهم می‌آورد تا صلاحیت اعتباری خود را به سرمایه‌گذاران اعلام نمایند. اعتمادسازی برای حضور فعالان بازارهای بین‌المللی در بازار سرمایه ایران، از مهمترین کارکردهای رتبه‌بندی اعتباری است. براساس، مطالعات صورت پذیرفته توسط این مرکز، موسسات رتبه‌بندی از کلیدی‌ترین نهادهای مالی در کشورهای توسعه یافته به شمار رفته، تا حدی که به جرات می‌توان گفت، هیچ سرمایه‌گذار خارجی را نمی‌توان یافت که قبل از انتخاب گزینه سرمایه‌گذاری، به گزارش‌های موسسات رتبه‌بندی توجهی نداشته باشد (سلیم پور، ۱۳۸۵). با توجه به بازار رو به گسترش انواع ابزارهای مالی با درآمد ثابت اسلامی در کشور، همچون انواع اوراق اجاره، اوراق مشارکت، اوراق استصناع و نیز متفاوت بودن سطح ریسک اعتباری هر کدام از این اوراق از شرکتی به شرکتی دیگر، مساله تعیین ریسک اعتباری این اوراق از موضوعات اساسی در معرفی و بازاریابی این ابزارهای نوین مالی به بازار سرمایه کشور محسوب می‌شود. در نهایت تعیین ریسک اعتباری شرکت‌هایی که قصد پذیرش در بورس یا فرابورس را دارند نیز، می‌تواند به عنوان عامل مهمی در ارزیابی تحلیلگران مالی مد نظر قرار گرفته و نقش بسزایی را در کشف قیمت این گونه اوراق در بازار ایفا کند (سلیم پور، ۱۳۸۵) ارزیابی عملکرد شرکتها و رتبه بندی آنها از این جهت قابل اهمیت است که، سرمایه‌گذاران و معامله‌گران سهام بتوانند درباره نگهداری، فروش و یا خرید سهام شرکت‌های مختلف در زمان مقتضی تصمیمات لازم را اتخاذ کنند. بسیار طبیعی است که سرمایه‌گذاران به دنبال سهامی باشند که عملکرد بهتری از سایر شرکتها و

نیز بازار دارد. از آنجا که استفاده کنندگان بدون بهره مندی از اطلاعات، فرصت ها و خطرهای سرمایه گذاری را به طور مناسب تشخیص نمی دهند، ارائه فهرست رتبه بندی شرکت های حاضر در بورس اوراق بهادار تهران به تنوع و کفایت اطلاعات در جهت کارایی بازار کمک شایانی می کند.

۵- نتیجه گیری

ارتقای سهم بازار سرمایه در تامین مالی پروژه های اقتصادی کشور بی شک یکی از اساسی ترین اهداف و دغدغه های مدیران بازار سرمایه است، افزایش کمی و کیفی ابزارها، نهادها و بازارهای مالی در سالهای اخیر در کنار افزایش سهم مشارکت کنندگان، بیانگر تلاش مسئولان این بازار برای افزایش جایگاه خود در این حوزه است. ارتقاء شفافیت و حمایت از حقوق سرمایه گذاران در بازار سرمایه از اساسی ترین رسالت ها و اولویت ها در بازار سرمایه کشور محسوب می شود که سهم بسزایی را در دستیابی به اهداف مذکور ایفا می کند. یکی از مولفه های اصلی ایجاد شفافیت در این بازار ایجاد سازوکارهای شناسایی ریسک های موجود و آشنایی سرمایه گذاران با ریسک های مترتب و بهره گیری از آنها در انجام تجزیه و تحلیل ها و تصمیمات سرمایه گذاری است.

بی شک دروازه ورودی ایشان به عرصه پهنای ریسک، موسسات رتبه بندی بوده که سهم بسزایی را در اندازه گیری و معرفی پارامترهای مختلف ریسک به ارکان بازار سرمایه کشور ایفا می کند. تجربه کشورهای نوظهور نشان می دهد که این کشورها به منظور توسعه همه جانبه بازار سرمایه توجه فراوانی را به راه اندازی موسسات رتبه بندی معطوف کرده و تلاش های بسیاری را در انجام فرهنگ سازی و استفاده از خدمات این نوع موسسات توسط سرمایه گذاران خرد و نهادی انجام داده اند.

موسسات سنجش اعتبار و رتبه بندی اعتباری دارای نقش و جایگاهی حیاتی در توسعه نظام تامین مالی می باشند چرا که استقرار این موسسات باعث توزیع عادلانه سرمایه در سطح جامعه می شود، سرعت و کارایی در تخصیص وجوه را بالا می برد، شفافیت و اطمینان عمومی را بالا می برد، سلاقت شخص و خطای انسانی را از فرایند تخصیص وجوه حذف می کند، اقتصادی سیاه و فساد و رانت اطلاعاتی را کاهش می دهد، بازارهای مالی را توسعه می دهد، فرهنگ اعتباری را گسترش داده و غنا می بخشد، در نهایت با کاهش وقوع جرائم مالی و بهبود نظام اقتصادی منجر به ارتقا امنیت و آرامش و رفاه عمومی جامعه می شود.

اهداف توسعه نظام اندازه گیری و مدیریت ریسک اعتباری نیز طراحی سازوکاری برای اندازه گیری و مدیریت ریسک اعتباری بانک است. چنین سازوکاری شامل ارزیابی های ریسک اعتباری در هر دو سطح وام های انفرادی و سبد وام است. این سازوکار تصمیمات مدیریت ریسک اعتباری و دایره اعتبارات بانک را در جهت شناسایی و تخصیص وام به مشتریان معتبر راهنمایی می کند و در عین حال تصمیمات مدیریت سبد وام را برای بهره برداری بهینه از اثرات تنوع بخشی سبد پشتیبانی می نماید. چنین سازوکاری داری ویژگی های زیر است:

بر اساس چنین سازوکاری فرآیندهای بانک در زمینه اعطای وام به مشتریان مورد بازنگری قرار می گیرد و در صورت امکان، فرآیندهای جایگزین جهت بهبود و تسریع فرآیندهای وام دهی پیشنهاد می گردد.

از طریق این سازوکار زمینه ای فراهم می شود که تصمیمات مربوط به اعطای وام در میان شعبه های مختلف بانک از وحدت رویه برخوردار باشد. بدین ترتیب، بستری برای ارزیابی عملکرد دایره اعتباری شعب مختلف بانک بر مبنای معیاری واحد ایجاد می گردد و طراحی سیستم های پاداش مبتنی بر عملکرد شعب میسر می شود.

به وسیله چنین سازوکاری مشتریان معتبر از غیرمعتبر تمیز داده می شود و منابع بانک به سمت متقاضیانی جریان می یابد که به لحاظ اعتباری از استحقاق بیشتری برای دریافت وام برخوردارند. این ساز و کار همچنین ضمانت ها و وثیقه های مورد نیاز برای اعطای وام به مشتریان را بر اساس نمره اعتباری آن ها تنظیم می کند و از سخت گیری و سهل گیری بی مورد نسبت به متقاضیان جلوگیری می کند. بدین ترتیب، مشتریان باکیفیت بانک با سهولت بیشتری وام می گیرند و مشتریان بی کیفیت تنها با ارائه

تضمین‌های محکم موفق به اخذ وام می‌شوند. در نتیجه، چنین سازوکاری ضمن توسعه بازار بانک به سمت مشتریان معتبر، ریسک اعتباری سبد وام بانک را به‌نحو مؤثری تحت کنترل و نظارت مدیران بانک قرار می‌دهد.

اتخاذ سیاست‌های بسیار محافظه‌کارانه در برابر تصمیمات اعتباری باعث کاهش ریسک اعتباری بانک می‌شود، ولی این کاهش ریسک به بهای کاهش درآمد بهره بانک تمام می‌شود. این‌گونه سیاست‌ها خصوصاً در محیط‌های رقابتی منجر به حذف مؤسسه مالی از صحنه رقابت می‌شود. از طرفی دیگر اعطای بی‌برنامه اعتبار نیز به‌طرز فزاینده‌ای باعث افزایش ریسک اعتباری و در نهایت زیان‌های اعتباری بانک خواهد شد. بنابراین، اعطای اعتبار به متقاضیان وام مستلزم برقراری مصالحه‌ای میان ریسک و بازده است. سازوکار مدیریت ریسک اعتباری بانک، صرف ریسک اعتباری هرکدام از متقاضیان وام را محاسبه می‌کند تا با فرض مشابهت وثیقه‌های وام (برای مشتریان معتبر و غیرمعتبر) در صورت امکان، نرخ بهره دریافتی از مشتریان بر اساس نقش آن‌ها در ریسک اعتباری سبد وام‌های بانک تعدیل گردد.

از مجرای چنین سازوکاری امکان افزایش کیفیت سبد وام‌های بانک فراهم می‌گردد. بنابراین، با راه‌اندازی این سازوکار انتظار می‌رود تسهیلات اعطایی سوخت‌شده و معوق بانک کاهش یابد و در نتیجه، جریان‌های نقدی ورودی حاصل از بازپرداخت سود و اصل وام‌ها با قطعیت بیشتری قابل‌پیش‌بینی می‌شود. مدیریت ریسک اعتباری می‌تواند، علاوه بر کاهش هزینه‌های ناشی از سوخت وام‌ها و افزایش سودآوری، تا حدودی به رفع مسایل ناشی از ریسک نقدینگی بانک کمک کند.

مدیریت بهینه ریسک اعتباری بانک و ایجاد سبدهای باکیفیت، راه را برای صدور اوراق بهادار با پشتوانه وام‌های رهنی هموار می‌کند. صدور چنین اوراقی، با آزادسازی وام‌های اعطایی بانک، وجوه لازم را برای سرمایه‌گذاری مجدد و یا رفع مشکلات مالی در اختیار بانک قرار می‌دهد.

عدم توجه به ریسک اعتباری، بانک‌ها را بر آن می‌دارد تا برای پوشش ریسک اعتباری به افزایش ذخایر وام‌ها بپردازند. مهمترین پیامد افزایش ذخایر تسهیلات، کاهش بازده سرمایه‌گذاری بانک و در نتیجه کاهش سودآوری خواهد بود. سازوکار مدیریت ریسک اعتباری با ارایه تخمین‌های قابل‌اتکا از ریسک اعتباری می‌تواند سبب شود، تخمین ذخایر از حالت تجربی و محافظه‌کارانه خارج شود. چنین وضعیتی به احتمال زیاد به کاهش مقدار ذخایر و افزایش دقت تخمین‌ها منجر می‌شود.

چنین سازوکاری مطابق با پیمان‌های کمیته بال در زمینه اندازه‌گیری و مدیریت ریسک اعتباری است. بنابراین، از طریق راه‌اندازی چنین سازوکاری، بانک با رعایت استانداردهای ریسک اعتباری کمیته بال، از رتبه بالاتری در میان بانک‌ها برخوردار شده و در روابط برون‌مرزی خود با سایر بانک‌ها، نهادهای مالی و ... از تسهیلات بیشتری (از جمله برخورداری از وام‌هایی با نرخ بهره پایین) بهره‌مند خواهد گردید

منابع

۱. اردکانی، حمید و پورزمانی، زهرا (۱۳۹۴). تاثیر رتبه اعتباری بر رابطه ریسک مالی، مدیریت سود و هزینه سرمایه شرکت‌ها. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
۲. سلیم پور، مریم (۱۳۸۵). نگاهی فراتر بر عملکرد موسسات رتبه بندی اعتباری، مجله تازه های اقتصاد، شماره ۱۱۳، ص ۴۲ تا ۵۱.
۳. غیوری مقدم، علی و محمودآبادی، حمید. (۱۳۹۰). رتبه بندی اعتباری از لحاظ توان مالی پرداخت اصل و فرع بدهیها با استفاده از شیوه تحلیل پوششی داده ها، دانش حسابداری، دوره ۲، شماره ۴، از ص ۱۲۵ تا ۱۴۳.

۴. یحیی زاده فرد، محمود؛ شمس، شهاب الدین و لاریمی، سیدجعفر. (۱۳۸۹). رابطه ارزش افزوده اقتصادی و نسبت های سودآوری با ارزش افزوده بازار شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی های حسابداری و حسابرسی، ۱۷ (۵۹)، ۱۱۳-۱۲۸.
۵. حسین زاده، ۱۳۹۱، "بررسی عوامل موثر بر ریسک اعتباری مشتریان شعب بانک صادرات"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی بابل.
۶. آیتی گازار، حسن، ۱۳۸۴، "مقایسه ای بین مدل لاجیت و درختهای رگرسیونی و طبقه بندی در فرآیند امتیاز دهی اعتباری برای مشتریان حقیقی یک بانک"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه صنعتی اصفهان.
۷. نادعلی، احمد، ۱۳۸۷، "طبقه بندی متقاضیان تسهیلات اعتباری بانکی با استفاده از داده های کاوی و منطق فازی" پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
۸. منصوری، علی، ۱۳۸۲، "طراحی و تبیین مدل ریاضی تخصیص تسهیلات بانکی، رویکرد مدل های کلاسیک و شبکه های عصبی"، رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
۹. لطفی، علی اصغر، ۱۳۸۶، "مدلسازی ریسک اعتباری در بانک کشاورزی، رویکرد مدل های لاجیت، پروبیت و شبکه های عصبی"، رساله دکتری، دانشگاه علامه طباطبائی.
۱۰. ذکاوت، سید مرتضی، ۱۳۸۱، "مدل های ریسک اعتباری مشتریان بانک صادرات ایران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه عالی بانکداری ایران.
۱۱. فلاح شمسی، ۱۳۸۴، طراحی و تبیین مدل ریسک اعتباری در نظام بانکی کشور، مجموعه مقالات شانزدهمین همایش بانکداری اسلامی، موسسه عالی بانکداری اسلامی، ص ۴۲۱-۴۴۵.
۱۲. اسدی گرگی، حسین، ۱۳۹۱، "عوامل موثر بر ریسک اعتباری مشتریان بانکهای تجاری (مطالعه موردی بانک تجارت شهرستان نکا)" پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم اقتصادی و اداری دانشگاه مازندران.
۱۳. تونی ون جستل و بارت بیزنس، پریسا علیزاده، تابستان ۱۳۹۲ "مدیریت ریسک اعتباری"، پژوهشکده پولی و بانکی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، فصل اول، ص ۳-۸۹.
۱۴. خلیل ارجمندی، غلامرضا، ۱۳۹۲ "مدیریت ریسک در نظام بانکداری-مفاهیم، اصول و رویکردها"، استان، تهران، ص ۲۹۱-۳۱۲.
15. Lee, A. H. I., Chen, W. C., & Chang, C. J. (2008). A fuzzy AHP and BCS approach for evaluating performance of IT department in the manufacturing industry in Taiwan. Expert system with applications, 34, 96- 107.
16. Gourio, Francois, (2012), Credit risk and disaster risk, Federal Reserve Bank of Chicago in its series Working Paper Series with number WP-2012-07, Chicago, Illinois.
17. Iscoe, Ian, Kreinin, Alexander, Mausser, Helmut, Romanko, Oleksandr, (2012), Portfolio credit-risk optimization, Journal of Banking & Finance, No. 36, pp. 1604-1615.
18. Jacobs, Michael, (2013), Stress testing credit risk portfolios, Journal of Financial Transformation, Vol. 37, pp. 53-76.
19. Kiss, France, 2003, "Credit Scoring Process From A Knowledge Management Prospective", Budapest University Of Technology And Economics, Pp: 96-108

20. Lee.T; an _ shyong & et al, 2006,"Mining the customer credit using classification and regression tree and multi variety a adaptive regression spines", journal of computational statistics & data analysis, volume 50.
21. ong, chornng_shyong & et al, 2005,"Building credit scoring models using genetic programming ", journal of expert system with applications 29.

Analysis and analysis of credit risk and its relationship with credit rating of the company

Amir Ebrahimzadeh 1 and Parviz Saeedi 2

1 Department of Accounting, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran

2 Accounting and Management Unit, Ali Abad Katoul Branch, Islamic Azad University, Ali Abad Katoul, Iran

Abstract

An important issue for credit risk measurement is the credit rating of companies. Risk rating is required because of the presentation of a program to deal with the risk at each stage of company growth. Every risk factor is given value and, given the high risk value, the roadmap is being drawn up. To measure credit risk, companies often rank and rate the companies based on the risk they see in the contract. The purpose of this paper is to analyze credit risk and its relationship with credit rating of the company. The present research is of a descriptive and analytical nature and in terms of the library methodology. The necessary information was collected by studying books and articles related to the subject of research using a pictogram tool. Studies show that improving the bank's credit risk management and creating a basket of high-quality loans paves the way for issuing mortgage-backed securities. The issuance of such notes, with the release of bank grants, will provide the bank with the funds necessary to re-invest or resolve financial problems. Not paying attention to credit risk, banks have been forced to pay off loan deposits to cover credit risk. The most important consequence of the increase in facility reserves is to reduce the bank's investment activity and, consequently, to reduce its profitability. The credit risk management mechanism, with a credible estimate of credit risk, makes foreclosure estimates empirical and conservative. Such a situation is likely to lead to a reduction in the amount of reserves and an increase in the accuracy of estimates.

Key words: Credit risk, Credit rating, Validation, Credit basket management, Capital market